

Sysmän kunta, kaavoitus
kirjaamo@sysma.fi

Viite: Lausuntopyyntö 27.6.2023**Asia: Keskisen ranta-asemakaavan muutos ja laajennus, luonnosvaihe, Sysmä**

Ranta-asemakaavan muutos- ja laajennusalue sijaitsee Sysmän kunnan pohjoisosassa, Päijänteen Judinsalonselän itärannalla. Kaavan suunnittelualue muodostuu mm. Anumin, Vihtastensaaren, Kattilasaaren sekä Sydämenlammin ranta-alueista. Suunnittelualueen kokonaispinta-ala on 49,78 ha. Ranta-asemakaavan muutoksen ja laajennuksen tarkoituksena on selvittää suunnittelualueen loma-asuntotonttien määrä perustuen Päijänteen ranta-alueiden osayleiskaavan muutoksen suunnittelu- ja mitoitusperusteisiin. Lisäksi tarkoituksena on selvittää vanhojen loma-asuntotonttien tonttikohtaisen rakennusoikeuden nostamista Sysmän Päijänteen rantaosayleiskaavan muutoksen ohjausvaikutus huomioiden. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut nähtävillä vuonna 2018.

Pyydettyä lausuntonaan Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää 16.1.2023 päivätystä kaavaehdotuksesta seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Sysmän Keskisen ranta-asemakaavan muutos- ja laajennusalueelta ei tunneta entuudestaan muinaismuistolain (295/1963) suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Vuonna 2012 on tehty *Päijänteen ranta-alueiden osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi* (E. Sorvali 2012), mutta siinä yhteydessä ei ole käyty Keskisen ranta-asemakaava-alueella (raportti sivu 5, tutkitut alueet). Todennäköisesti asiakohdan suunnittelualueella ei ole koskaan arkeologi käynyt. Alueen muinaisjäännöksistä ei siten ole olemassa ajantasaista inventointitietoa.

Keskisen ranta-asemakaava-alue sijoittuu korkeudeltaan (70–96 mmpy) ja topografialtaan alueelle, joka on potentiaalista sekä esihistoriallisen että historiallisen ajan muinaisjäännöksille. Alue on tällä hetkellä valtaosin rakentamatonta, mutta kaavamutoksen ja laajennuksen myötä alueelle tulee lukuisia uusia rakennuspaikkoja sekä uutta maankäyttöä maa- ja metsätalousalueelle (esimerkiksi uudet ajoyhteydet).

Riittävät selvitykset ovat yksi tärkeä maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999 + myöh. täydennykset) sisältyvä vaatimus myös kulttuuriperinnön osalta. Edellä esitetyn perusteella museo edellyttää, että kaavatyöhön liittyvänä selvityksenä asiakohdan alueella suoritetaan arkeologinen inventointi, jolla pyritään selvittämään ja

kartoittamaan kaava-alueen sekä esihistoriallisen että historiallisen ajan kiinteät muinaisjäänteet. Mahdollisesti löytyvien uusien kiinteiden muinaisjäännösten rajat tulee samassa yhteydessä määrittää ja ottaa huomioon kaavaa laadittaessa.

Arkeologiset tutkimukset voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internet-sivuilta (kohdasta Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen). Alueellinen vastuumuseo ja Museovirasto neuvovat tarvittaessa selvitysten tilaamisessa. Tutkimuksen on täytettävä Museoviraston määrittämät laatuvaatimukset niin tutkimuksen, dokumentoinnin kuin raportoinninkin osalta. Alueellinen vastuumuseo valvoo suoritettavia tutkimuksia ja niiden riittävyyttä – tutkimusraportti on lähetettävä museolle arvioitavaksi ennen sen toimittamista tilaajalle.

Kaavaselostuksen kohdasta 3.2.1 Kaava-aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset museo huomauttaa, että Muinaisjäännösrekisteri (tai vuonna 2008 tehty listaus Päijät-Hämeen kiinteistä muinaisjäännöksistä) ei ole selvitys. Sen kautta on kuitenkin mahdollista tarkistaa, milloin suunnittelualueen muinaisjäännökset on viimeksi selvitetty ja ovatko muinaisjäännösten osalta tiedot ajan tasalla. Lisäksi, kuten edellä todettiin, suunnittelualue ei kuulunut vuoden 2012 osayleiskaavainventoinnin tutkimusalueeseen.

Kaavaselostuksen kohtaan 4.3.1 Osalliset museon nimen voi korjata vastaamaan sen nykyistä muotoa PäijätHämeen alueellinen vastuumuseo.

Museolla ei ole muuta huomautettavaa arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualueen itäosassa sijaitsee Keskisen maatilan talouskeskus. Pirttisaarella sijaitsee kiinteistön Pirttikallio 781-416-3-156 loma-asuntontti, jolle on rakentunut äskettäin loma-asunto sekä muita rakennuksia voimassa olevaan ranta-asemakaavaan perustuen. Suunnittelualue on muilta osin maa- ja metsätalouskäytössä.

Kaavaa varten on laadittu Keskisen tilan rakennusinventointi 2019. Talouskeskuksen rakennukset ovat syntyneet paikalle, jossa oli torppa ainakin jo 1840-luvulla. Suurin osa tilan rakennuksista on yli 80 vuotta vanhoja, osa yli 100-vuotiaita. Päivi Lukkarisen laatimassa inventoinnissa mainitaan pihapiirin hirsirakennusten olevan rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita. Niiden säilymistä edesauttavat niihin uusitut hyväkuntoiset katot. Perustusten tarkistaminen ja alimpien hirsikerrosten nostaminen pois maakosketuksesta sekä mahdollinen kengittäminen ja rungon suoristaminen turvaisivat vielä paremmin näiden rakennusten säilymisen pihapiirin olennaisina ja käyttökelpoisina osina – Keskisen tilan historian ilmentäjinä.

Museo ei suosittele kaavaselostuksessa käytettyjä kirjauksia, joissa todetaan, että suunnittelualue ei kuulu arvokkaaseen kulttuuriympäristöön tai että alueella ei sijaitse arvokasta rakennusperintöä. Kyseessä on kuitenkin ympäristö, jossa ihminen on toiminut. Keskisen maatilan talouskeskuksen alue on osoitettu kaavassa *maatilojen talouskeskusten korttelialueeksi, jolla ympäristö säilytetään. Rakentamisessa tulee ottaa huomioon alueen rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti paikallisesti arvokas luonne siten, että uudisrakentaminen sopeutuu sijainniltaan, mittasuhteiltaan ja rakennustavaltaan olemassa olevaan rakennuskantaan ja ympäristöön (AM/s).* Merkintään tulee lisätä: *Ennen rakennusten purkamista tulee kuulla museoviranomaista.*

Kaavaan on merkitty neljä rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää rakennusta tai rakennuksen osaa, jotka säilytetään: vilja-aitta, aittarivi, riihet ja mylly. Lisäksi kaavassa määrätään, että *rakennukseen kohdistuvien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennus- ja kulttuurihistoriallinen luonne säilyy. Rakennukseen kohdistuvista korjaus- ja muutostöistä tulee kuulla museoviranomaista (sr-1).* Sama kaavamääräys tulee ulottaa koskemaan myös tilalla olevia vanhoja savusaunaa ja maituhuonerakennusta, jotka nekin kuuluvat Keskisen tilakeskuksen vanhaan kulttuuriympäristöön.

Museolla ei ole muuta huomautettavaa rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

museonjohtaja	Liisa Koskelainen
tutkija, arkeologi	Jasmin Puska
tutkija	Sanni Vattulainen
tutkija	Lauri Miettinen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus